

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ધાનેશ્વર રામચંદ્ર રાવ પતંગે

વિરૂદ્ધ

ભગીરથીબાઈ

ઓગસ્ટ ૧૮, ૨૦૦૬

[અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને લોકેશ્વર સિંહ પંતા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

કરારના યથાનિર્દિષ્ટ પાલન માટેનો દાવો --- ટકવાપાત્રતા ---
વાદીના મૃત ભાઈ દ્વારા કરાર કરવામાં આવ્યો --- બહેન દ્વારા કાનૂની
વારસદાર તરીકે દાખલ કરાયેલ દાવો --- હયાત મૃતકની પત્ની ---
પ્રતિવાદી દ્વારા દસ્તાવેજના અમલની કબૂલાતના આધારે દાવાનો હુકમનામું
--- પ્રથમ અપીલ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે વિધવા હયાત હોવાથી અને તેના પુનર્લગ્ન
સ્થાપિત થયા ન હોવાથી, વાદી દ્વારા દાવો ટકવાપાત્ર નથી; અને દસ્તાવેજ પણ

સાચો નથી --- હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું કે વિધવાના કથિત પુનર્લગ્નને ધ્યાનમાં રાખીને, દાવો ટકવાપાત્ર છે અને તે દસ્તાવેજ તેના અમલની કબૂલાતને ધ્યાનમાં રાખીને માન્ય છે --- અપીલ પર, ઠરાવ્યું:મૃતકની પત્નીએ પુનર્લગ્ન કર્યા ન હોવાના અને પત્ની મૃતકની વર્ગ-૧ વારસદાર હોવાના નિર્વિવાદ પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખીને, વાદી દ્વારા દાવો ટકવાપાત્ર ન હતો --- દસ્તાવેજના અમલને સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનો હાઈકોર્ટનો તારણો અચાનક છે, જ્યારે પ્રથમ અપીલ કોર્ટના તર્કસંગત તારણની વિરુદ્ધ છે કે દસ્તાવેજ અસલી નથી --- હિન્દુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ, ૧૯૫૬-કલમ ૮ --- સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮.

વાદી-પ્રતિવાદીએ પ્રતિવાદી-અપીલકર્તા સામે ઘરની મિલકતના વેચાણના કરારની ચોક્કસ કામગીરી માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો.વાદીના જણાવ્યા અનુસાર મિલકત તેના ભાઈને વેચવા માટે સંમત થઈ હતી, જે વાદી અને તેની પત્ની સહિત તેની ત્રણ બહેનોને પાછળ મુકીને મૃત્યુ પામ્યો હતો.પ્રતિવાદીએ જોકે દસ્તાવેજના અમલની કબૂલાત કરી હતી (આંક.પી-૧) પરંતુ દલીલ કરી હતી કે તે નજીવો વેચાણ કરાર હતો.સુનાવણી દરમિયાન તેણે જણાવ્યું હતું કે મૃતકની પત્નીએ ફરીથી લગ્ન કર્યા નથી.ટ્રાયલ કોર્ટે આ કરાર માન્ય હોવાનું માનીને દાવાનો ચુકાદો આપ્યો હતો.પ્રથમ અપીલ અદાલતે અપીલને મંજૂરી આપી હતી કે વાદી તેના ભાઈના કાનૂની વારસદાર તરીકે દાવો

લાવવા માટે સક્ષમ નથી; મૃતકની પત્નીના પુનર્લગ્નની સ્થાપના કરવામાં આવી ન હતી; અને તે આંક પી-૧ સાચો દસ્તાવેજ ન હતો.

બીજી અપીલમાં, ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે વિધવાના કથિત પુનર્લગ્નને ધ્યાનમાં રાખીને, વાદી દાવો જાળવવા માટે હકદાર છે; અને દસ્તાવેજનો અમલ પ્રતિવાદી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાથી, કરાર માન્ય છે.તેથી આ અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧. વિધવાના કથિત પુનર્લગ્નને ધ્યાનમાં રાખીને, વાદી દાવો જાળવી રાખવાનો હકદાર છે તેવું ચુકાદો આપવામાં ઉચ્ચ અદાલત ભૂલ કરતી હતી.બચાવ પક્ષનાં સાક્ષી-૧ તરીકે તપાસ કરાયેલા પ્રતિવાદીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે મૃતકની પત્નીએ ફરીથી લગ્ન કર્યા ન હતા અને તે તેના કાકા સાથે બીજા ગામમાં રહેતી હતી અને તે મૃતકની કાયદેસરની વારસદાર છે.બચાવ પક્ષનાં સાક્ષી-૧ના પુરાવાને ઉલટ-તપાસમાં પડકારવામાં આવ્યો ન હતો.બીજી પત્નીએ ફરીથી લગ્ન કર્યા ન હોવાના નિવેદનને રદિયો આપતા કોઈ સૂચન પણ આપવામાં આવ્યું ન હતું.આમ, બચાવ પક્ષનાં સાક્ષી-૧ના પુરાવા અનિયંત્રિત રહ્યા હતા.હિંદુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૮માં

ઉદ્દેખિત અનુસૂચિની ઢ્રષ્ટિએ પત્ની મૃતકની પ્રથમ વર્ગની કાનૂની વારસદાર છે.

[૬૩૨-એ-સી]

૨. પ્રથમ અપીલીય અદાલતે કારણો સૂચવ્યા હતા કે તે કેવી રીતે દર્શાવે છે કે આંક પી-૧ વાસ્તવિક દસ્તાવેજ નથી.તેણે વાસ્તવિક સ્થિતિનું વિશ્લેષણ કર્યું અને એવું માન્યું કે આંક પી-૧ નો અમલ સ્થાપિત થયો ન હતો અને તે વાસ્તવિક દસ્તાવેજ ન હતો.પ્રતિવાદીએ દસ્તાવેજના અમલનો સ્વીકાર કર્યો હોવાનું જણાય છે તેવું ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું અચાનક તર્ક અસમર્થનીય છે.

[૬૩૨-ડી-ઈ]

આર.એસ.એ. માં બેંગલોર ખાતે કર્ણાટક ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ૧૫ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે ગિરીશ અનંતમૂર્તિ અને પી. પી. સિંઘ.

પ્રતિવાદી તરફે એસ. કે. કુલકર્ણી, શિરીષ કુમાર અને સંગીતા કુમાર.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

અરિજીત પસાયત, ન્યાયમૂર્તિશ્રી. આ અપીલમાં પડકાર કર્ણાટક હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાને છે જે પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બીજી અપીલને મંજૂરી આપે છે.

વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે પ્રતિવાદી દાવો દાખલ કરવા માટે સક્ષમ છે અને નીચેની અદાલતો એવું માનવા માટે વાજબી નથી કે આંક પી-૧ સાબિત થયું નથી, તેમ છતાં તેનો અમલ પ્રતિવાદી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો.

ટૂંકમાં વાસ્તવિક સ્થિતિ નીચે મુજબ છે:

વાદી અહીં પ્રતિવાદી છે.આ દાવો ગબ્બુટ ઓની, હુબલીમાં સ્થિત ઘરની મિલકતના વેચાણના કરારની ચોક્કસ કામગીરી માટે છે, જે વોર્ડ નં.૩ માં સી.ટી.એસ. નં.૩૧૧૯/બી ધરાવે છે.

વાદીના જણાવ્યા અનુસાર, ઉપરોક્ત મિલકત તા.૨૬.૧૧.૧૯૭૪ ના વેચાણ કરાર હેઠળ વાદીના ભાઈને વેચવા માટે સંમત થઈ હતી.વાદી કેશવરાવ મહાદેવપ્પાના ભાઈનું મૃત્યુ તા.૧૦.૦૧.૧૯૭૬ પર થયું હતું અને તેમની પાછળ વાદી-પ્રતિવાદી અને તેમની બીજી પત્ની શાંતાબાઈ @ અંસુયબાઈ સહિત ત્રણ

બહેનોને તેમના કાનૂની વારસદાર તરીકે છોડી ગયા હતા. કેશવરાવની વાદી- બહેને ચોક્કસ કામગીરી માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો.જોકે પ્રતિવાદીએ દસ્તાવેજના અમલનો સ્વીકાર કર્યો હતો પરંતુ દલીલ કરી હતી કે તે નજીવો વેચાણ કરાર છે.ટ્રાયલ કોર્ટે કરારને માન્ય ગણાવ્યો અને ચોક્કસ કામગીરી માટે હુકમનામું મંજૂર કર્યું.અપીલ અદાલતે તારણોથી અલગ વલણ અપનાવ્યું હતું અને કેશવરાવના કાનૂની વારસદાર તરીકે ચોક્કસ કામગીરી માટે દાવો લાવવા માટે વાદી સક્ષમ છે કે કેમ તેની તપાસ કરવા માટે આગળ વધ્યું હતું.આ મુદ્દાને મહત્વપૂર્ણ માનવામાં આવ્યો હતો કારણ કે મૂળ કરાર ધારકનો કાનૂની વારસદાર મિલકત ખરીદવાનો હકદાર છે.તદનુસાર, અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.બીજી અપીલ હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી.પ્રાથમિક વલણ એ હતું કે જ્યાં સુધી વાદીનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવે છે, ત્યાં સુધી અદાલતને કાનૂની વારસદાર કોણ છે અથવા છે તેની ચિંતા નથી અને તેમની વચ્ચેના મુદ્દાનું સમાધાન કરવાનું તેમનું કામ છે.વેચાણની સમજૂતીના પ્રશ્ન પર અપીલીય અદાલત વાજબી કારણો વિના એક અલગ નિષ્કર્ષ પર આવી છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અપીલ અદાલતે બિનજરૂરી તપાસ શરૂ કરી હતી અને તે ખોટા નિષ્કર્ષ પર આવી છે.બીજી અપીલ કાયદાના નીચેના પ્રશ્નો પર સ્વીકારવામાં આવી હતી:

૧. શું નીચેની અદાલત એવું માનવા માટે યોગ્ય હતી કે વાદી દાવો દાખલ કરવા માટે સક્ષમ નથી કારણ કે તે મૃતક કેશવરાવ સદારેની કાનૂની વારસદાર નથી?

૨. શું નીચેની અદાલતે એવું માનીને વાજબી ઠેરવ્યું હતું કે આંક.પી.૧ સાબિત થયું નથી, તેમ છતાં તેનો અમલ પ્રતિવાદી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે?

જ્યાં સુધી પ્રથમ પ્રશ્નનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે પ્રથમ અપીલ અદાલતનો મત વાજબી નથી. મૃતકની પત્નીએ ફરીથી લગ્ન કર્યા હતા જેથી મિલકત પરનો તેનો અધિકાર ગુમાવી દીધો હતો. વધુમાં, ત્રણમાંથી બે બહેનોએ વાદીની તરફેણમાં તેમનો હિસ્સો છોડી દીધો હતો. જ્યાં સુધી બીજા પ્રશ્નનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે દસ્તાવેજનો અમલ પ્રતિવાદી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાથી, પ્રથમ અપીલ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટથી અલગ નિષ્કર્ષ આપી શકી ન હોત. તેથી પ્રથમ અપીલ અદાલતના ચુકાદા અને હુકમને રદ કરીને અને ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને પુનઃસ્થાપિત કરીને વાદીની તરફેણમાં બંને પ્રશ્નોના જવાબ આપવામાં આવ્યા હતા.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે કોઈ કારણ દર્શાવ્યું નથી કે તે કેવી રીતે અને શા માટે નિષ્કર્ષ પર આવ્યો કે મૃતક ભાઈની પત્નીએ ફરીથી લગ્ન કર્યા હતા.તેનાથી વિપરીત, પુરાવા તેનાથી વિપરીત હતા અને પ્રથમ અપીલ અદાલતે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી એવા નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે ફરીથી લગ્ન સ્થાપિત થયા ન હતા.

જવાબમાં, પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ અપીલ અદાલત આ મામલાના સાચા સારની નોંધ લેવામાં નિષ્ફળ રહી છે અને તેથી, પ્રથમ અપીલ અદાલતના ચુકાદાને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવ્યો છે.

ગુણદોષ સાથે વ્યવહાર કરતા પહેલા, બીજી અપીલ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે.

આ મામલાની સુનાવણી કરતી બેન્ચના ધ્યાનમાં ઓફિસ નોટ દ્વારા લાવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વકીલનું મૃત્યુ થયું હતું.અપીલકર્તાને અન્ય વકીલને જોડવા માટે નોટિસ જારી કરવા માટે નિર્દેશ

આપવામાં આવ્યો હતો.પરંતુ નોટિસ આપવા છતાં કોઈ વકીલની નિમણૂક કરવામાં આવી ન હતી.તા.૩૦.૦૫.૧૯૯૮ તારીખનો કાર્યાલય અહેવાલ સૂચવે છે કે કાગળના પુસ્તકો દાખલ કરવામાં આવ્યા ન હતા કારણ કે અગાઉના વકીલના મૃત્યુ પછી કોઈ વકીલને રોકવામાં આવ્યા ન હતા અને આ બાબત કાગળના પુસ્તકો દાખલ કરવા માટેના નિર્દેશ માટે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી હતી.આશ્ચર્યજનક રીતે, પેપર પુસ્તકો દાખલ કરવા અંગે કોઈ આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો અને ૦૪.૦૬.૧૯૯૮ પર કોર્ટે શ્રી રાઘવચારીને હાજર રહેવા અને ન્યાયમિત્રની જેમ જ દલીલ કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.અપીલકર્તા નોટિસ આપવા છતાં હાજર ન થયો હોવાથી, કાર્યાલયને તેને કાગળો આપવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.ઓછામાં ઓછું કહીએ તો, અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા સ્પષ્ટપણે અયોગ્ય છે.ગમે તે હોય, હવે આપણે ગુણદોષ સાથે વ્યવહાર કરીશું.

પ્રથમ અપીલ અદાલતે રેકૉર્ડના પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કર્યું અને નોંધ્યું કે ચોક્કસ કામગીરી માટેનો દાવો પ્રતિવાદી દ્વારા તેના ભાઈ દ્વારા વર્તમાન અપીલકર્તા સાથે કરવામાં આવેલા કરારના સંદર્ભમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.તેમના ભાઈ કેશવરાવ સદારેનું મૃત્યુ તા.૧૦.૦૧.૧૯૭૬ પર થયું હતું.વાદીના જણાવ્યા અનુસાર તે ત્રણ બહેનોને પાછળ છોડી ગયો છે, જેમાં વાદી-પ્રતિવાદી અને બીજી પત્ની શાંતાબાઈ @અનુસુયાબાઈનો સમાવેશ થાય

છે.જોકે ટ્રાયલ કોર્ટ એવું માન્યું હતું કે મૃતક કેશવરાવની બહેન વાદીએ તેના કાનૂની વારસદાર તરીકે દાવો દાખલ કર્યો હતો, પ્રથમ અપીલ અદાલતે શોધી કાઢ્યું હતું કે મૃતકની વિધવાએ ફરીથી લગ્ન કર્યા હતા તે સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ સામગ્રી રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી નથી.હકીકતમાં, શાંતાબાઈ @અંસુયાબાઈની સાક્ષી તરીકે તપાસ કરવામાં આવી ન હતી.બચાવ પક્ષનાં સાક્ષી-૧ તરીકે તપાસ કરાયેલા પ્રતિવાદીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે કેશવરાવ સદારેએ તેની પ્રથમ પત્નીના મૃત્યુ પછી બીજી પત્ની તરીકે ફરીથી લગ્ન કર્યા હતા અને કહ્યું હતું કે અંસુયાબાઈએ ફરીથી લગ્ન કર્યા નથી અને તે તેના કાકા સાથે બીજા ગામમાં રહેતી હતી અને તે કેશવરાવ સદારેની કાનૂની વારસદાર છે.આમ, બચાવ પક્ષનાં સાક્ષી-૧ના પુરાવાને ઉલટ-તપાસમાં પડકારવામાં આવ્યો ન હતો.આ નિવેદનને રદિયો આપતા કોઈ સૂચન પણ આપવામાં આવ્યું ન હતું કે શ્રીમતી. કેશવરાવ સદારેની બીજી પત્ની અંસુયાબાઈએ ફરીથી લગ્ન નહોતા કર્યા.આમ, બચાવ પક્ષનાં સાક્ષી-૧ના પુરાવા અનિયંત્રિત રહ્યા હતા.આ સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રથમ અપીલ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે અંસુયાબાઈના કથિત બીજા લગ્નની સ્થાપના થઈ નથી.કમનસીબે, ઉચ્ચ અદાલતે આ આધાર પર કાર્યવાહી કરી જાણે કે તે સ્વીકૃત સ્થિતિ હતી કે શ્રીમતી. અંસુયાબાઈએ બીજા લગ્ન કર્યા હતા.ખરેખર એવું નથી.તે હિંદુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (ટૂંકમાં 'ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ') ની કલમ ૮ માં ઉલ્લેખિત અનુસૂચિની ઢ્રષ્ટિએ મૃતક કેશવરાવ સદારેની વર્ગ-૧ કાનૂની વારસદાર છે.તેથી, ઉપરોક્ત સ્થિતિ હોવાથી,

ઉચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે એવું માનીને ભૂલ કરી હતી કે વિધવાના કથિત પુનર્લગ્નને ધ્યાનમાં રાખીને, વાદી દાવો જાળવવાનો હકદાર છે.પરંતુ વાસ્તવિક સ્થિતિ સ્પષ્ટ રીતે તેનાથી વિપરીત છે, જે રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી છે.માત્ર તે જ આધાર પર, અપીલ સફળ થવા પાત્ર છે.જો કે, એક બીજું પાસું છે જેના પર પ્રકાશ પાડવાની જરૂર છે.પ્રથમ અપીલીય અદાલતે કારણો સૂચવ્યા હતા કે તે કેવી રીતે દર્શાવે છે કે આંક પી-૧ વાસ્તવિક દસ્તાવેજ નથી.તેણે વાસ્તવિક સ્થિતિનું વિશ્લેષણ કર્યું અને એવું માન્યું કે આંક પી-૧ નો અમલ સ્થાપિત થયો ન હતો અને તે વાસ્તવિક દસ્તાવેજ ન હતો.પ્રતિવાદીએ દસ્તાવેજના અમલનો સ્વીકાર કર્યો હોવાનું જણાય છે તેવું ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું અચાનક તર્ક અસમર્થનીય છે.ઉપર નોંધ્યા મુજબના નિષ્કર્ષને ધ્યાનમાં રાખીને કે વાદી-પ્રતિવાદી દાવો દાખલ કરવા માટે સક્ષમ નથી, દસ્તાવેજની વાસ્તવિકતા વિશેના અન્ય પ્રશ્ન સાથે વિગતવાર વ્યવહાર કરવો ખરેખર જરૂરી નથી.

અપીલ ઉપર દર્શાવેલ હદ સુધી માન્ય છે.ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર આપવામાં આવશે નહીં.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====